

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2024

MGR. ROZÁLIA CENIGOVÁ

✉ rozalia.cenigova@nivam.sk
Národný inštitút vzdelávania
a mládeže
www.nivam.sk

The report gives an overview of the situation in school libraries in the Slovak Republic in 2024 based on data from statistical reporting. The reporting includes information on the number of schools and school libraries, their book collections, numbers of users and loans, educational and cultural events, technological equipment, personnel and the overall management of school libraries. The analysis identified several positive findings including support for creative reading and innovative education; on the other hand, it also highlighted the persistent challenges in ensuring adequate financial support for the day-to-day operations of school libraries. The author also sets out proposals for improving the quality of school libraries to better support the reading literacy of pupils in primary and secondary education.

Keywords: school libraries, national projects, international projects, reading literacy, National Institute of Education and Youth, reports, analyses

Analýza stavu školských knižníc vychádza z Výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVM SR) 10 – 01 (ďalej len „štatistický výkaz“) za rok 2024. V súlade so štátnym štatistickým zisťovaním poskytli štatistické údaje do výkazu spravodajské jednotky, ako základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatóriá a školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorých súčasťou bola školská knižnica vo forme organizačného útvaru. Doplnkom boli informácie z platných právnych predpisov z oblasti knihovníctva, metodických odporúčaní, interných správ a poznatky z aktívnej metodiky pre školské knižnice počas roka 2024 a z 1 126 poskytnutých odborných konzultácií počas zberu a kontroly štatistických údajov o školských knižniciach v štatistických výkazoch v období od 10. januára 2025 do 5. marca 2025.

Cieľom analýzy je poskytnúť aktuálne informácie o stave knižničného fondu, používateľoch, výpožičkách a službách, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatiach, informačných technológiách, zamestnancoch školských knižníc a hospodárení školských knižníc. Jej súčasťou sú aj informácie o čitateľských projektoch Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVaM), stručný výpočet vybraných činností NIVaM pre školské knižnice, prehľad po-

zitívnych a negatívnych zistení a návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia prevádzky a činnosti školských knižníc.

POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

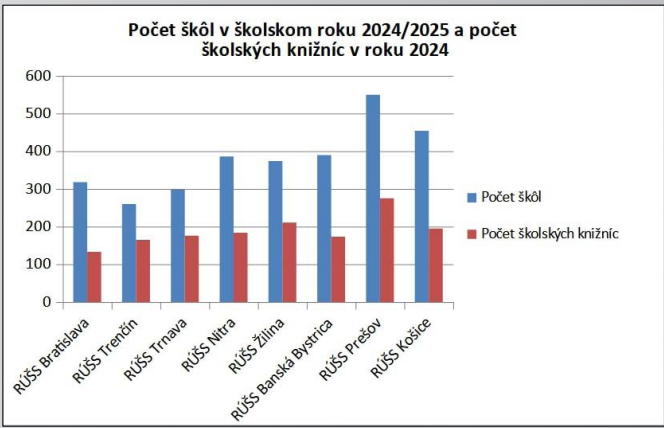
Z celkového počtu **3 030 škôl** v pôsobnosti Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) malo zriadenú školskú knižnicu v súlade s platným právnym stavom približne **50 % škôl**. K 31. decembru 2024 poskytovalo informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb **1 512 školských knižníc** (Tabuľka 1, Graf 1). Najväčší počet školských knižníc vo vzťahu k zriadeným školám (Graf 2) je už dlhodobo v Trenčianskom kraji (63 %) a najmenší v Bratislavskom kraji (42 %). V roku 2024 ministerstvo školstva zrušilo **7 školských knižníc** v dôsledku ich **vyraďenia** zo siete škôl a školských zariadení a zároveň boli zriadené **3 školské knižnice**.

Tabuľka 1 Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Počet škôl	3 036	3 030	- 0,20
Počet škôl so školskými knižnicami	1 516	1 512	- 0,26
z toho integrované s verejnou knižnicou	23	22	4,35

GRAF 1 POČET ŠKÔL A POČET ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC V ROKOCH 2023 A 2024

GRAF 2 POČET ŠKÔL V ŠKOLSKOM ROKU 2024/2025 A POČET ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC V ROKU 2024 V RÁMCI RÚŠS V SÍDLE KRAJA

KNIŽNIČNÝ FOND

K 31. decembru 2024 evidovali školské knižnice **5 941 413 knižničných jednotiek** (Tabuľka 2), čo oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu predstavuje nárast o **1,36 %** knižničných jednotiek. Na **1 školskú knižnicu** pripadlo približne **3 930 knižničných jednotiek**, čo je o 63 knižničných jednotiek viac ako v roku 2023. Na **1 registrovaného používateľa** pripadá približne **24 knižničných jednotiek** a na **1 potenciálneho používateľa** približne **12 knižničných jednotiek**. Z údajov tiež vyplýva, že až **13 školských knižníc** evidovalo v knižničnom fonde menej ako 200 knižničných jednotiek a **358 školských knižníc** (24 %) v štatistických výkazoch vykázalo okrem kníh a zviazaných periodík aj audiovizuálne dokumenty, elektronické dokumenty a iné špeciálne dokumenty.

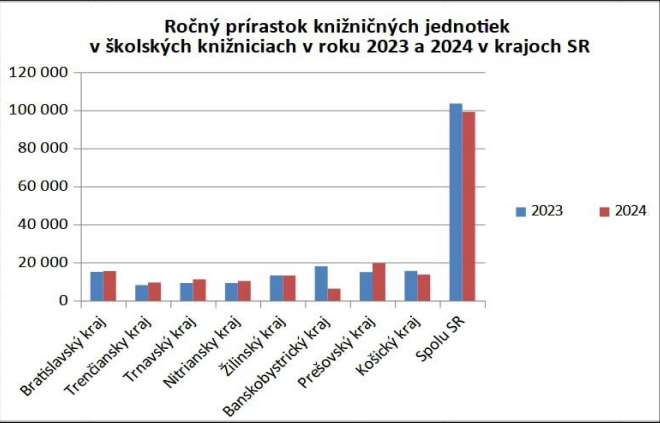
Počet **titulov dochádzajúcich periodík** oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu poklesol približne o 15 %. Pozitívne je, že školské knižnice v tomto štatistickom ukazovateli vykazujú len tie noviny a časopisy, ktoré priamo odoberajú do svojich priestorov.

Ročný prírastok knižničných jednotiek predstavoval **99 210 knižničných jednotiek**, čo po prepočítaní vychádzalo na 1 registrovaného používateľa **0,41 knižničnej jednotky**. Oproti roku 2023 sa nepatrne znížil, a to o 0,02 knižničnej jednotky. Ročný prírastok vykázalo len **61 % školských knižníc**. V porovnaní s rokom 2023 sa znížil o 4,22 %, pričom najväčší pokles ročného prírastku knižničných jednotiek zaznamenali školské knižnice z Banskobystrického kraja (**Graf 3**), a to až o **65,31 %** (v roku 2023 bol nárast o 40,81 %). Naopak, najväčší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek zaznamenali školské knižnice z Prešovského kraja, a to o **31,08 %** (v roku 2023 vykázali pokles o 16,10 %).

Školské knižnice dopĺňali knižničné fondy z finančných prostriedkov z eurofondovej výzvy zameranej na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc a odborných učební rôzneho druhu v základných školách, ktorú realizovalo Ministerstvo investícií regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, z národného projektu *Podpora digitálnej transformácie vzdelávania* a z rozvojového projek-

Tabuľka 2 Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Knižničné jednotky spolu	5 861 703	5 941 413	+ 1,36
z toho knihy a zviazané periodiká	5 791 792	5 871 578	+ 1,38
Počet titulov dochádzajúcich periodík	747	635	- 14,99
Ročný prírastok knižničných jednotiek	103 579	99 210	- 4,22
Úbytky knižničných jednotiek	78 361	81 588	+ 4,12

GRAF 3 ROČNÝ PRÍRASTOK KNIŽNIČNÝCH JEDNOTIEK V ŠKOLSKÝCH KNIŽNICIACH V ROKOCH 2023 A 2024 V KRAJOCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

tu *Čítame pre radosť*, ktoré vyhlásilo ministerstvo školstva.

Za dôležité považujeme poznamenať, že v roku 2024 až **57 %** zriaďovateľov školských knižníc nevyčlenilo zo svojich rozpočtov žiadne finančné prostriedky na aktívnu akvizíciu knižničného fondu.

V roku 2024 z celkového počtu 22 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami vykázalo ročný prírastok knižničných jednotiek len **19 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** (86 %).

Z celkového počtu 1 512 školských knižníc počas roka 2024 vyradilo **272 školských knižníc** zo svojich knižničných fondov v súlade s platným právnym stavom **81 588 knižničných jednotiek**.

POČET POUŽÍVATEĽOV

V roku 2024 došlo k nepatrnému nárastu počtu registrovaných používateľov, a to približne o **1,68 %** (**Tabuľka 3**). Zaujímavosťou je, že počet **registrova-**

ných používateľov z celkového počtu **potenciálnych používateľov** predstavoval podobne ako za predchádzajúce štatistické obdobie **49 %**. Najväčší počet registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov vykázali školské knižnice

Tabuľka 3 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Registrovaní používatelia	241 403	245 470	+ 1,68
Potenciálni používatelia	490 930	496 750	+ 1,19

Banskobystrického kraja (55,19 %) a najmenší počet školské knižnice Bratislavského kraja (39,62 %). Rovnaký počet registrovaných používateľov a potenciálnych používateľov vykázalo **271 školských knižníc** (18 %).

Väčší nárast počtu registrovaných používateľov v porovnaní s počtom potenciálnych používateľov vykázali **školské knižnice integrované s verejnými knižnicami**, a to až o 5 %.

VÝPOŽIČKY

V porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím sa **výrazne zvýšilo využívanie** základ-

ných knižnično-informačných služieb v školských knižniciach (**Tabuľka 4**). Celkový počet výpožičiek knižničných dokumentov zaznamenal nárast o **26 %**, počet prezenčných výpožičiek o **42 %** a počet absenčných výpožičiek o **10 %**. Počet výpožičiek na jedného registrovaného používateľa predstavoval **5 výpožičiek**. Tento údaj bol získaný na základe prepočítania štatistických údajov o celkovom počte výpožičiek s celkovým počtom registrovaných používateľov. Oproti roku 2023 sa zvýšil o 1 výpožičku. Najväčší nárast výpožičiek vykázali školské knižnice Prešovského kraja, a to až o 45 %. Najmenší nárast, len o 12 %, uviedli školské knižnice Trenčianskeho kraja.

Napriek uvedeným pozitívnym štatistickým údajom je potrebné uviesť, že niektoré školské kniž-

Tabuľka 4 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Výpožičky spolu	928 849	1 174 134	+ 26,41
v tom	prezenčné	669 354	+ 41,90
	absenčné	504 780	+ 10,43

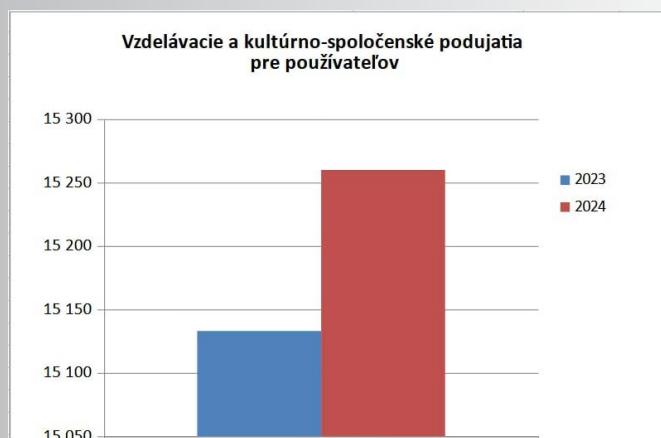
nice stále vykazujú nízky počet výpožičiek, čo je znakom toho, že buď ich zriaďovatelia, alebo samotní školskí knihovníci majú len minimálny záujem o poskytovanie kvalitných a úplných knižnično-informačných služieb. Alarmujúcou skutočnosťou je, že ide o niektoré školské knižnice, ktoré sú súčasťou gymnázií. Táto výrazne negatívna skutočnosť bola

zistená pri kontrole vyplnených štatistických výkazov a počas riadených rozhovorov metódičky pre školské knižnice s dotknutými zástupcami spravodajských jednotiek.

Nárast celkového počtu výpožičiek oproti roku 2023 vykázali aj školské knižnice integrované s verejnými knižnicami, a to o 22 %.

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice v roku 2024 zorganizovali celkovo **15 260 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, ktoré boli napríklad súčasťou osvedčených októbrových čitateľských projektov NIVaM (**Graf 4**). V porovnaní s predchádzajúcim rokom je to nárast len o **0,84 %** podujatí. Po prepočítaní celkového poč-

GRAF 4 PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV V ŠKOLSKÝCH KNIŽNICIACH V ROKOCH 2023 A 2024

tu podujatí na celkový počet školských knižníc vychádza **10 zorganizovaných podujatí** na 1 školskú knižnicu. Pozoruhodné je, že približne 10 % školských knižníc v štatistickom výkaze nevykázalo žiadne podujatie, teda ani potrebnú exkurziu v školskej knižnici v mesiacoch september alebo október pre nových žiakov alebo pedagogických a odborných zamestnancov školy.

Väčší nárast celkového počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí zaznamenali **školské knižnice integrované s verejnými knižnicami**, a to o **3,47 %**. Po ich prepočítaní pripadlo 12 podujatí na 1 školskú knižnicu integrovanú s verejnou knižnicou. Za rok 2024 len 1 školská knižnica integrovaná s verejnou knižnicou v tomto štatistickom ukazovateli vykázala nulový počet podujatí.

PROJEKTY ZAMERANÉ NA AKTÍVNU PODPORU ČÍTANIA

NIVaM v súlade s dlhodobou tradíciou aktívnej podpory čítania pri príležitosti **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2024** (International School Library Month 2024) zorganizoval 15. ročník česko-slovenského projektu ***Záložka do knihy spája školy*** a 13. ročník celoslovenského projektu ***Záložka do knihy spája slovenské školy***. Pri príležitosti **Medzinárodného dňa školských knižníc** (International School Library Day), ktorého oslavy pripadli na 28. október 2024, NIVaM vyhlásil 20. ročník celoslovenského projektu ***Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice***. Projektov sa celkovo zúčastnilo **1 449 slovenských a českých základných škôl a slovenských stredných škôl spolu so 167 481 žiakmi, učiteľmi, školskými knihovníkmi, ostatnými členmi školských komunít a pozvanými hosťami**.

Cieľom 15. ročníka česko-slovenského projektu ***Záložka do knihy spája školy*** bola podpora rovesníckeho čítania medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Úlohou žiakov bolo ľubovoľnou technikou vyrobiť záložku a na nej stvárniť literárny motív na tému ***Od mravca po veľrybu – inšpirujúci svet zvierat***. Ďalším jeho zámerom bolo nadviazanie vzájomnej spolupráce a poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v oboch republikách. Záštitu nad česko-slovenským projektom prevzala Knižnica Jiřího Mahena v Brne. Česko-slovenského projektu sa zúčastnilo 1 096 škôl so 126 785 žiakmi, z toho bolo 377 českých škôl s 39 967 žiakmi a 719 slovenských škôl s 86 818 žiakmi.

Cieľom 13. ročníka celoslovenského projektu ***Záložka do knihy spája slovenské školy*** bola podpora rovesníckeho čítania medzi stredoškólakmi a nadviazanie vzájomnej spolupráce a poznávanie ich života v rôznych kútoch Slovenska prostredníctvom výmeny vlastnoručne vyrobenej záložky do knihy. Žiaci vyrábali záložky na tému ***Prečo je toto moja najobľúbenejšia kniha?*** Na základe vzájomnej výmeny zálo-

žiek s rovesníkmi z pridelených partnerských škôl sa žiaci zážitkovým spôsobom oboznámili s preferovanými literárnymi hrdinami. Do celoslovenského projektu sa zapojilo 176 stredných škôl s 11 263 žiakmi.

Cieľom jubilejného 20. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* bolo zábavnými formami práce s knihou, poskytnutím atraktívnych informačných zdrojov a rozvíjaním medzipredmetových vzťahov tvorivými vyučovacími metódami v príjemnom prostredí školskej knižnice podporiť pozitívny a trvalý vzťah ku školskej knižnici, knihe a aktívnemu čítaniu žiakov. Taktiež jeho zámerom bola aj podpora čítania ako národného zvyku a vybudovanie spoločenstiev čitateľov v školských komunitách. Úlohou prihlásených školských knižníc bolo zorganizovať oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc práve 28. októbra 2024 na tému *Školská knižnica – priestor pre zábavné a aktívne učenie*. Do celoslovenského projektu sa prihlásilo 177 školských knižníc s 29 433 účastníkmi.

Prvým siedmim víťazným školským knižniciam **venoval NIVaM knižné poukážky na nákup kníh** podľa vlastného výberu do ich knižničného fondu **v celkovej hodnote 2 000 €**. Boli to Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Krasňanoch, Školská knižnica Spojenej školy v Kysaku, Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Ľubotíne, Školská knižnica Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici, Školská knižnica Obchodnej akadémie v Martine, Školská knižnica Spojenej školy na ulici J. Fabiniho v Spišskej Novej Vsi a Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Papradne. Traja partneri celoslovenského projektu venovali ďalším štyrom oceneným školským knižniciam **knižné publikácie podľa vlastného výberu** do ich knižničných fondov **v celkovej hodnote 460 €**. Napríklad **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk) venoval Základnej škole na Malinovského ulici v Partizánskom, ktorá sa umiestnila ako prvá základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 150 €**. **Vydavateľstvo Tatran**

(www.slovtatran.sk) venovalo Základnej škole s materskou školou vo Vlčanoch, ktorá sa umiestnila ako druhá základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 150 €**. **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka** (www.stonozka.sk) venovala Súkromnej základnej škole s materskou školou DSA v Lučenci, ktorá sa umiestnila ako tretia základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 80 €**. **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk) venovala Strednej odbornej škole obchodu a služieb v Galante, ktorá sa umiestnila ako prvá stredná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 80 €**.

Výber z originálnych, tvorivých a inšpiratívnych čitateľských akcií, ktoré zorganizovali českí a slovenskí školskí koordinátori a školskí knihovníci v rámci realizácie česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*, celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy* a celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* je zverejnený v príspevku *Čitateľské aktivity školských knižníc v roku 2024* v časopise *Knižnica* (<https://caso-piskniznica.snk.sk/archiv/rocnik-2025/cislo-2>).

Vyhodnotenie všetkých troch čitateľských projektov NIVaM je dostupné na webovom sídle (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia *Školské knižnice*, *záložka Projekty na podporu čítania*.

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

V rámci štatistického ukazovateľa informačné technológie sa v školských knižniciach od roku 2021 sleduje iba celkový počet automatizovaných knižnično-informačných systémov a celkový počet online katalógov dostupných na webovom sídle školy alebo v prípade málotriedok na webovom sídle obce (**Tabuľka 5**). V porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím sa zaznamenal **mierny pokles cel-**

Tabuľka 5 Informačné technológie v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Automatizovaný knižnično-informačný systém	537	527	- 1,86
Online katalóg školskej knižnice na internete	96	101	+ 5,20

kového počtu automatizovaných knižnično-informačných systémov, a to približne o 2 %. Z celkového počtu 1 512 školských knižníc len 527 vykázalo využívanie automatizovaného knižnično-informačného systému. Približne 35 % školských knižníc najčastejšie využíva automatizované knižnično-informačné systémy, ako Biblib, Clavius, Knižničný systém pre malé a stredné knižnice, Lettera a ProfliB. Najvyšší podiel školských knižníc s automatizovaným knižnično-informačným systémom bol v Žilinskom kraji (45 %) a najmenší v Trnavskom kraji (28 %).

Úroveň vybavenia automatizovanými knižnično-informačnými systémami je zdanlivo o niečo lepšia v rámci 22 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami. Z nich **14 školských knižníc** (63,64 %) pracuje s automatizovaným knižnično-informačným systémom. Je však žiaduce, aby všetky integrované školské knižnice s verejnými knižnicami mali automatizovaný knižnično-informačný systém a mohli tak poskytovať čo najkvalitnejšie knižnično-informačné služby používateľom z prostredia školskej komunity, ako aj občanom danej obce/daného mesta.

Z celkového počtu 1 512 školských knižníc má iba **96 online katalóg dostupný na internete**. Oproti roku 2023 ide o 5 % nárast.

Z 22 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami majú len **4 školské knižnice** online katalóg na internete. Ide o rovnaký počet ako v roku 2023.

túry, ktorí funkciu školského knihovníka vykonávali popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, a o vychovávateľov zo základných škôl, ktorí viedli aj školské kluby detí, alebo vychovávateľov zo stredoškolských internátov. Školskí knihovníci spolu s riaditeľmi škôl a starostami obcí využívali odborné metodické poradenstvo NIVaM najmä v oblasti dopĺňovania knižničného fondu, základnej odbornej evidencie (napr. vedenie prírastkového zoznamu a zoznamu úbytkov), pomocnej odbornej evidencie (napr. evidencia aktívnych používateľov, absenčných výpožičiek, prezenčných výpožičiek a došlých čísiel periodík), spracovania knižničných dokumentov, revízie knižničného fondu (napr. postup pri vykonávaní revízie knižničného fondu a pri vypracovaní revíznej dokumentácie), vyraďovania knižničného fondu (napr. postup pri vyraďovaní knižničných dokumentov a pri vypracovaní vyraďovacej dokumentácie), organizácie, uchovávania a ochrane knižničného fondu, poskytovania knižnično-informačných služieb, prípravy a realizácie kolektívnych foriem práce s informačnými zdrojmi. Taktiež išlo o poskytnutie odbornej pomoci pri zriadení školskej knižnice alebo pri jej zrušení z dôvodu zlúčenia dvoch škôl do jednej spojenej školy. Počas roka 2024 metódička pre školské knižnice v rámci odbornej poradenskej a konzultačnej služby poskytla celkovo 7 330 odborných konzultácií a osobne navštívila 5 školských knižníc.

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Odborné knižničné činnosti v školských knižniciach vykonávalo **1 797 školských knihovníkov**. Oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu je to len nepatrný personálny nárast, a to o **0,05 % (Tabuľka 6)**. Prevažne išlo o učiteľov slovenského jazyka a litera-

HOSPODÁRENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

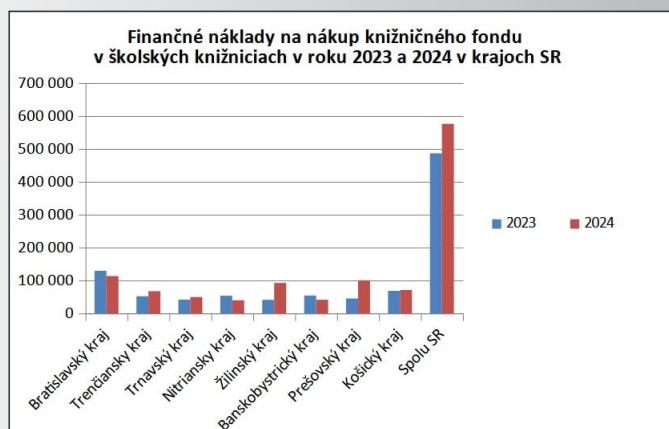
Od roku 2021 sa v rámci hospodárenia školských knižníc sledujú len finančné náklady na nákup knižničného fondu (**Tabuľka 7**). V roku 2024 školské knižnice vynaložili **576 023 € na nákup knižničných dokumentov**. Oproti roku 2023 to bol nárast nákladov

Tabuľka 6 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Počet zamestnancov školskej knižnice (fyzické osoby)	1 796	1 797	+ 0,05

Tabuľka 7 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2023 a 2024

Ukazovateľ	2023	2024	Nárast/Pokles (%)
Finančné náklady na nákup knižničného fondu	486 645	576 023	+ 17,37

GRAF 5 FINANČNÉ NÁKLADY NA NÁKUP KNIŽNIČNÉHO FONDU V ŠKOLSKÝCH KNIŽNICIACH V ROKOCH 2023 A 2024 V KRAJOCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

o 17 %. Je potrebné uviesť, že len 43 % školských knižníc získalo finančné prostriedky na doplnenie knižničného fondu z rozpočtov škôl, rozvojových projektov (napr. rozvojového projektu ministerstva školstva *Čítame pre radosť*), grantových programov či od občianskych združení, nadácií a Rady rodičov. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím ide o nárast o 2 %. Pre zaujímavosť uvádzame, že pri získavaní finančných prostriedkov na aktívnu akvizíciu boli najúspešnejšie školské knižnice Žilinského kraja (**Graf 5**), ktoré vykázali nárast finančných prostriedkov oproti roku 2023 o 123,34 %. Najmenej sa darilo školským knižniciam Bratislavského kraja, ktoré zaznamenali pokles finančných prostriedkov až o 12,32 %.

Po prepočítaní celkového objemu finančných nákladov vynaložených na nákup 53 303 knižničných dokumentov sa zistilo, že školské knižnice vynaložili na kúpu jednej knižničnej jednotky približne 10,81 €, čo je o 0,09 € viac ako v roku 2023.

Školské knižnice integrované s verejnými knižnicami vykázali **nárast finančných prostriedkov** na kúpu knižničných dokumentov o 23 %. Oproti roku 2023 však ide o 15 % pokles. Na doplnenie uvádzame, že uvedené finančné prostriedky vykázalo 64 % školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami. Pozitívne je zistenie, že oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu ide o nárast až o 25 %.

Školské knižnice integrované s verejnými knižnicami vynaložili na kúpu jedného knižničného dokumentu priemerne 8,16 €. Oproti roku 2023 je to len o 0,26 € menej.

NIVAM A ŠKOLSKÉ KNIŽNICE

NIVaM je poverený poskytovaním odborného poradenstva a metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov. Metodické riadenie pre školské knižnice plnilo svoje **strategické poslanie** v roku 2024 viacerými spôsobmi a formami, a to:

- poskytovaním odborného poradenstva zriaďovateľom školských knižníc (riaditeľom škôl a starostom obcí) a školským knihovníkom v rámci výkonu odborných knižničných činností (napr. doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb), pri zriadení, zlúčení alebo zrušení školskej knižnice, pri vyplňovaní štatistického výkazu za rok 2023 formou elektronickej pošty (6 507 konzultácií), telefonicky (818 konzultácií) alebo osobne (5 konzultácií, návštevy v školských knižniciach a školských knihovníkov v NIVaM);
- priebežnou aktualizáciou informácií a vypracovaním metodických dokumentov na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia *Školské knižnice*;
- vypracovaním a aktualizáciou metodických materiálov (napr. metodický pokyn *Oznam o začatí štátneho štatistického zisťovania MŠVVaŠ SR a vyplňovaní štatistického výkazu o školskej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01*, metodické usmernenie č. 1/2024 k povinným evidenciám školskej knižnice, metodické usmernenie č. 2/2024 upravujúce postup pri vykonávaní revízie knižničného fondu a vyradovaní knižničných dokumentov z knižničného fondu školskej knižnice, metodické usmer-

nenie č. 3/2024 k povinnému uzatvoreniu odbornej evidencie v školskej knižnici za rok 2024, metodický materiál *Odpis úbytkov v automatizovanom knižnično-informačnom systéme Clavius*, metodický pokyn na vyplňovanie štatistického výkazu o školskej knižnici *Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01* určeného pre automatizované spracovanie s účinnosťou od 1. septembra 2024, metodický materiál *Webový register pre zber štatistických údajov o školskej knižnici ministerstvom školstva za rok 2024*, metodický materiál *Kalendár vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí pre školské knižnice na rok 2024*;

- aktualizáciou elektronickej metodickej bázy *Automatizované knižnično-informačné systémy*;
- úpravou metodického materiálu *Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti*;
- doplnením elektronickej metodickej bázy *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc*, ktorá obsahuje 105 metodických listov ako zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných podujatí;
- vypracovaním novej elektronickej metodickej bázy *Príklady dobrej praxe z regionálnych knižníc*, ktorá slúži ako úložisko čitateľských akcií zameraných na podporu organizovania zábavných foriem práce s informačnými zdrojmi, zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania predovšetkým žiakov 2. stupňa, ktoré zorganizovalo 38 regionálnych knižníc. Metodika obsahuje 106 osvedčených čitateľských tipov;
- aktualizáciou *Adresára regionálnych knižníc poskytujúcich metodickú pomoc pre školské knižnice a Adresára školských knižníc*;
- prípravou, realizáciou a vyhodnotením októbrových čitateľských projektov NIVaM (napr. 15. ročník česko-slovenského projektu pre základné školy a osemročné gymnáziá *Záložka do knihy spája školy*, 13. ročník celoslovenského projektu pre stredné školy *Záložka do knihy spája slovenské školy*, 20. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc);
- zorganizovaním vzdelávacích podujatí (napr. štyri online celoslovenské odborné semináre zamerané na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice);
- vyhodnotením plnenia *Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 620/2014 týkajúceho sa Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020: vyhodnotenie za rok 2023*;

- prednáškovou činnosťou (štyri prednášky);
- publikačnou činnosťou (11 článkov);
- propagačnou činnosťou v slovenských elektronických médiách;
- členstvom v odborných komisiách Fondu na podporu čítania.

SUMARIZÁCIA ANALÝZY

Na základe analýzy vybraných štatistických ukazovateľov sa medzi výrazné pozitívne zistenia zaraďujú:

- **pretrvávajúci záujem o podporu kreatívneho rovesníckeho čítania, systematického rozvíjania informačných schopností, zručností, návykov a osobných talentov žiakov a o podporu zvyšovania vzdelanostnej úrovne používateľov** (napr. aktívna účasť 1 449 slovenských a českých základných škôl a slovenských stredných škôl s celkovým počtom 167 481 žiakov, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, rodičov žiakov a pozvaných hostí do troch októbrových projektov, ktoré organizoval NIVaM na podporu kreatívneho čítania a tvorivého vzdelávania);
- **iniciatívny prístup zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov k prevádzke a činnosti školských knižníc** (napr. aktívne využívanie odborného poradenstva a konzultačnej služby NIVaM pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí zameraných na podporu jazykovej kultúry, invenčného vzdelávania a čitateľskej gramotnosti používateľov, účasť riaditeľov a školských knihovníkov na štyroch celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice, ktoré zorganizoval NIVaM);
- **agilné využívanie rôznych foriem financovania činnosti školských knižníc zriaďovateľmi školských knižníc** (napr. zapojenie sa do výziev na predkladanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie, z rozvojových projektov, výziev rôznych nadácií, prípadne získanie finančných prostriedkov od občianskych a rodičovských združení).

Z analýzy vyplynulo niekoľko negatívnych skutočností, ktoré si vyžadujú zlepšenie:

- nízka úroveň finančného zabezpečenia školských knižníc v oblasti **ročného prírastku knižničných jednotiek, informačných technológií a hospodárenia školských knižníc**;
- nízka úroveň zabezpečenia **systematického dopĺňovania knižničného fondu**;
- nízka úroveň **elektronizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami a zavádzanie informačných a komunikačných technológií**;
- nízka úroveň zabezpečenia **odborných knižničných činností** školských knižníc z dôvodu nedostatku času školských knihovníkov, ktorí sa popri „základnom pracovnom úväzku“ nemôžu naplno venovať práci v školskej knižnici, ako aj nedostatku finančného ohodnotenia ich práce zriaďovateľmi školských knižníc.

NÁVRHY NA SKVALITNENIE ÚROVNE ZABEZPEČENIA PREVÁDZKY A ČINNOSTI ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Za zvlášť účinné opatrenia na skvalitnenie úrovne zabezpečenia prevádzky a činnosti školských knižníc možno považovať:

- vyčlenenie **finančných prostriedkov** z rozpočtu zriaďovateľa školskej knižnice na prevádzku školskej knižnice a aktívne využívanie mimorozpočtových zdrojov;
- realizáciu **rozvojového projektu** ministerstvom školstva – napríklad projekt s názvom *Elektronizácia školských knižníc* by bol zameraný na skvalitnenie, modernizáciu a ďalší rozvoj školských knižníc v oblasti automatizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami, aplikácie informačných a komunikačných technológií a zároveň by umožňoval pokrytie nákladov na obnovu alebo servis automatizovaných knižnično-informačných systémov, nákup nových počítačov, tlačiarň a čítačiek čiarových kódov;
- realizáciu **rozvojového projektu** ministerstvom školstva, napríklad *Čítame s radosťou*, zameraného na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti prostredníctvom nákupu aktuálnych a kvalitných knižničných dokumentov pre všetky školy vrátane málotriedok, súčasťou ktorých sú zriadené školské knižnice;

- vytvorenie **podmienok na spravodlivé finančné odmeňovanie práce školských knihovníkov** v rámci normatívneho financovania škôl;
- vytvorenie **podmienok na vzdelávanie školských knihovníkov**, aby získali vedomosti a zručnosti v rámci formálneho vzdelávania.

ZÁVER

Na základe vybraných štatistických ukazovateľov za rok 2024 možno skonštatovať, že v školských knižniciach si zodpovedné osoby uvedomili dôležitosť čítania s porozumením a aktívnej práce s informáciami, ako aj ich vplyv na rozvoj používateľov, najmä žiakov a že informačné technológie zvyhodňujú tých, ktorí k nim majú prístup a môžu ich využívať. Ich prioritou sa stal predovšetkým rozvoj informačnej výchovy a čitateľskej gramotnosti, podpora vzdelávacieho procesu a čitateľských návykov a organizovanie kreatívnych vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí v rámci nielen vyučovacieho procesu, ale aj mimo neho. Plnenie stanovených cieľov sa prejavilo najmä v skvalitnení a rozšírení poskytovania základných knižnično-informačných služieb používateľom a aktívnym prístupom riaditeľov škôl a školských knihovníkov ku skvalitneniu činnosti a prevádzky školských knižníc a taktiež v podpore rozvoja čitateľskej gramotnosti a informačných schopností, zručností a návykov všetkých žiakov školy vrátane žiakov s mentálnym postihnutím, žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou či žiakov pochádzajúcich zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh.

Okrem výrazne pozitívnych zistení prináša analýza aj negatívne poznatky, ktoré buď odzrkadľujú slabé stránky školských knižníc, alebo sú výsledkom nepresností pri zbere štátnych štatistických údajov. Ako príklad slabých stránok školských knižníc možno uviesť nevyčlenenie finančných prostriedkov na činnosť a prevádzku školských knižníc zo školských rozpočtov základných škôl a stredných škôl, nedocenenie pozície školského knihovníka a jeho nízke alebo žiadne finančné ohodnotenie či nepresnosti vo vykazovaných štatistických údajoch v porovnaní s reálnym stavom v školských knižniciach.

Zvlášť je potrebné zdôrazniť, že možnosti školských knižníc boli negatívne ovplyvnené aj výrazným pretrvávajúcim poklesom finančných prostriedkov na ich činnosť a prevádzku.

Z analýzy zároveň vyplynulo, že k plneniu poslania školských knižníc bude naďalej napomáhať aj aktívne vyhľadávanie a využívanie rôznych foriem financovania ich činnosti zo strany zriaďovateľov, a to počnúc zapojením sa do výziev financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie či ministerstva školstva, cez podporu nadácií a získavanie finančných prostriedkov od občianskych a rodi-

čovských združení až po podporu zo strany Rady školy.

Ukázalo sa, že vďaka precíznejšiemu vyplňovaniu štatistických výkazov spravodajskými jednotkami, kontrolou vykázaných štatistických údajov metódikou pre školské knižnice a zároveň aj aktívnym metodickým usmerňovaním sa v budúcnosti môžu získať relevantné štatistické údaje o školských knižniciach.

ZOZNAM KVALIFIKAČNÝCH PRÁCH OBHÁJENÝCH NA KKIV FIFUK V BRATISLAVE V AKADEMICKOM ROKU 2024 – 2025

Bakalárske práce

Lenka Benková: *Etické aspekty výskumu používateľského zážitku*

Lucia Deaková: *Informačná bezpečnosť v kontexte webového dizajnu*

Sebastián Samuel Lužina: *Boj s dezinformáciami na sociálnych sieťach: fakt-checking ako nástroj overovania pravdy*

Janka Magicová: *Aktuálny pohľad na dimenzie čítania*

Katarína Nemčeková: *Digitálne technológie a digitálna gramotnosť vo vzdelávaní očami vysokoškolských študentov*

Alexandra Ondrejková: *Vplyv Booktoku a Bookstagramu na čitateľské návyky mladej generácie*

Dominik Penyk: *Anonymizácia dát – metódy a nástroje*

Roberta Simanová: *Netradičné stratégie informačného vzdelávania*

Oleksandr Slyvka: *Informačno-komunikačné technológie ako nástroj a prostriedok globalizácie*

Veronika Trnková: *Digitálne vs. tradičné čítanie*

Erik Valček: *Využívanie dashboardov na vizualizáciu dát*

Dominika Žemlová: *Optické rozpoznávanie znakov – problémy a trendy*

Alexandra Veselá: *Literárne podcasty a ich vplyv na čitateľské komunity*

Diplomové práce

Michal Gajdoš: *Storytelling v marketingovej komunikácii*

Iva Hevesiová: *Dizajn služieb v Umenovednej knižnici SNG a VŠVU*

Anna Nechval: *Používanie generatívnej umelej inteligencie v marketingu*

Lenka Šebelová: *Digitálne technológie a médiá vo vysokoškolskom vzdelávaní*

Romana Sobotová: *Výskumné dáta a ich opätovné využitie*

Mária Vakoničová: *Informačné správanie seniorov v digitálnom prostredí*

Rigorózna práca

Zuzana Veselá: *Bezpečnosť a ochrana dát v online prostredí: kľúčový aspekt informačnej gramotnosti študentov stredných škôl*

Dizertačné práce

Jakub Zábojník: *Problematické aspekty zdravotných informácií (odvrátená strana zdravotných informácií)*

Annamária Brijáková: *Informačná a digitálna gramotnosť učiteľov v kontexte využívania e-learningových nástrojov*